

ПРОПОЗИЦІЇ

Міністерства юстиції України

до проєкту Закону України «Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України та Кодексу України про адміністративні правопорушення щодо удосконалення деяких положень, пов'язаних з порядком призначення та проведення експертизи»,
внесеного на розгляд Верховної Ради України народними депутатами
України Костіним А.Є., Совгирею О.В. та іншими
(реєстр. № 6285-1 від 19.11.2021)

Перше читання

Міністерство юстиції розглянуло проєкт Закону України «Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України та Кодексу України про адміністративні правопорушення щодо удосконалення деяких положень, пов'язаних з порядком призначення та проведення експертизи» (реєстр. № 6285-1 від 19.11.2021, далі – законопроект, проєкт Закону) та повідомляє.

1. Конституційний Суд України неодноразово наголошував на необхідності додержання принципу юридичної визначеності як складової конституційного принципу верховенства права, з якого випливає вимога визначеності, ясності і недвозначності правової норми, оскільки інше не може забезпечити її однакове застосування, не виключає необмеженості трактування у правозастосовній практиці і неминуче призводить до сваволі (Рішення Конституційного Суду України від 22 вересня 2005 року № 5-рп/2005; від 29 червня 2010 року № 17-рп/2010; від 11 жовтня 2011 року № 10-рп/2011).

В законопроекті, підготовка якого відповідно до пояснювальної записки до нього, обумовлена необхідністю внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України (далі – КПК) та Кодексу України про адміністративні правопорушення у зв'язку з проєктом Закону України «Про судово-експертну діяльність», допущено порушення принципу юридичної визначеності, що не дозволить однозначно застосовувати деякі його положення на практиці.

Так, змінами, передбаченими проєктом Закону до частини першої статті 69 та частини другої статті 242 КПК, пропонується, зокрема, визначити, що за наявності відповідних підстав експертом (експертами) можуть проводитися декілька експертиз: первинна, додаткова чи повторна експертиза; комісійна або комплексна експертиза відповідно до вимог Закону України «Про судово-експертну діяльність».

Із змісту запропонованого не зрозуміло, що саме буде слугувати підставою для проведення додаткової чи повторної, комісійної або комплексної експертизи, чим це передбачено, і головне, до чиїх повноважень належатиме право визначати необхідність проведення зазначених категорій експертиз.

Також складно логічно осмислити таку словесну конструкцію як «можуть проводитися декілька експертиз», оскільки запропонована редакція дозволить одночасно проводити декілька різних за категорією експертиз.

Наприклад, одночасно проводити первинну і додаткову чи повторну експертизи.

У зв'язку з цим слід зазначити, що враховуючи діюче законодавство, а також положення проєкту Закону України «Про судово-експертну діяльність» (реєстр. № 6284-1) (далі – законопроект № 6284-1), «додаткова експертиза призначається щодо об'єкта, який досліджувався первинною (попередньою) експертизою, у випадках, якщо необхідно провести дослідження додаткових матеріалів (зразків, вихідних даних тощо), які не були надані експертові на його запит, або вирішити додаткові питання щодо досліджуваних раніше об'єктів» (частина перша статті 49 законопроекту 6284-1). Також відповідно до частини першої статті 50 законопроекту № 6284-1 повторна експертиза призначається у разі, коли висновки первинної (попередньої) експертизи не надали вичерпних відповідей на всі поставлені питання, суперечать іншим матеріалам провадження, первинна експертиза виконана з істотними порушеннями законодавства.

Також варто зауважити, що питання *проведення* експертизи мають регулюватися спеціальним законом, а положеннями КПК мають передбачатися підстави та порядок *призначення* експертизи. Такий підхід забезпечить чітке розмежування повноважень суб'єктів призначення експертизи та суб'єктів її проведення.

2. Змінами, передбаченими законопроектом до частини першої статті 242 КПК, пропонується передбачити, що експертиза *проводиться державною спеціалізованою судово-експертною установою*, експертом або експертами, яких залучають сторони кримінального провадження або слідчий суддя за клопотанням сторони захисту чи потерпілого у випадках та порядку, передбачених статтями 243 і 244 цього Кодексу, якщо для з'ясування обставин, що мають значення для кримінального провадження, необхідні спеціальні знання.

Оскільки законопроект пов'язаний із законопроектом № 6284-1, то їх положення мають узгоджуватися між собою.

Проте, запропонована проєктом Закону норма не відповідає положенням статті 23 законопроекту № 6284-1.

По-перше, щодо проведення експертизи судово-експертною установою зазначаємо, що судово-експертні установи не проводять експертизи. Відповідно до частини першої статті 23 законопроекту № 6284-1 до суб'єктів судової експертизи віднесено судових експертів (державних та приватних).

По-друге, до суб'єктів судово-експертної діяльності (визначаються законопроектом № 6284-1 окремо від суб'єктів судової експертизи) віднесено також *недержавні судово-експертні установи*. При цьому виключно державними спеціалізованими судово-експертними установами здійснюється судово-експертна діяльність лише з дослідження об'єктів, щодо яких законодавством встановлені спеціальні обмеження та заборони для обігу та використання (частина шоста статті 23 законопроекту № 6284-1).

3. Змінами, передбаченими законопроектом до частини другої статті 242 КПК, пропонується визначити, що порядок відібрання зразків речовин, речей і документів встановлюється згідно з положеннями про тимчасовий доступ до речей і документів (статті 160-166 КПК). У разі необхідності відібрання зразків писемного та усного мовлення, голосу, почерку та інших рухових навичок особи, *слідчий, прокурор приймає відповідне рішення у формі постанови.*

Запропоновані положення не узгоджуються з положеннями статей 160-166 КПК, якими врегульовано питання доступу до речей і документів виключно *на підставі ухвали слідчого судді або суду.*

Проект Закону в комітетах та на пленарних засіданнях Верховної Ради України супроводжуватиме заступник Міністра юстиції України відповідно до розподілу функціональних повноважень.

Міністр юстиції України

Денис МАЛЮСЬКА